

Gyorsan, hatékonyan vagy jogszerűen?

Az állampolgárok elvárásai a demokratikus helyreállítással szemben

2026. október 15

Plesz Bendegúz és Boda Zsolt

Absztrakt

A magyar társadalom közel kétharmada (64,1%) a jogszerű és hatékony, de időigényes demokratikus helyreállítást választja, ha a gyorsaság, a hatékonyság és a jogszerűség közül csak kettőt kaphat meg. Ivan Krastev szerint a populista korszak utáni kormányok éppen ebbe a háromszögbe szorulnak bele: a választók gyorsaságot várnak, a gyors és hatékony út viszont jellemzően a jogszerűség rovására megy (Political Capital, 2025). Jelentésünk azt vizsgálja, hogy a magyar állampolgárok melyik kompromisszumot fogadnák el, és hogy ezt a választást mennyire alakítja a pártkötődés és az érzelmi felfokozottság.

Három eredményt emelünk ki. Először, a türelmes, jogállami út mindhárom nagy párt szavazóinál többségi preferencia (Fidesz 57%, Tisza 69%, Mi Hazánk 65%), a pártok közti különbségek a kisebbségi válaszoknál jelennek meg. Másodszor, a Tisza szavazói körében nagyobb a gyors és hatékony, de jogilag vitatható megoldás támogatottsága (22%), a Fidesz szavazói körében pedig a gyors és jogszerű, de kevésbé hatékony változaté (17%). Harmadszor, a vezetőkre vonatkozó affektív polarizáció (*leader affective polarization*, LAP) szintje pártokon belül nem jár együtt a türelmetlenebb, jogilag vitatható út preferálásával.

Ez utóbbi nullaeredmény azért figyelemre méltó, mert a felvétel a magyar affektív polarizáció történetileg legmagasabb szintjén készült. Az érzelmileg legfelfokozottabb állampolgárok sem várnak el gyorsabb, jogon kívüli elszámoltatást, mint a kevésbé polarizált társaik. A bizalom sem választja el a türelmetleneket: a jogilag vitatható utat választók érdemben nem bíznak kevésbé sem az intézményekben, sem az elszámoltatás pártatlanságában.

Kulcsszavak: Demokratikus helyreállítás, Affektív polarizáció, politikai bizalom, elszámoltatás, trilemma

Quickly, efficiently or lawfully?

Citizens' expectations regarding democratic restoration

15 October 2026

Bendegúz Plesz and Zsolt Boda

Abstract

Nearly two-thirds (64.1%) of Hungarian society would opt for a lawful and effective, yet time-consuming, democratic restoration if they could only choose two out of speed, efficiency and legality. According to Ivan Krastev, post-populist governments find themselves caught in precisely this triangle: voters expect speed, yet the fast and efficient route typically comes at the expense of legality (Political Capital, 2025). Our report examines which compromise Hungarian citizens would accept, and to what extent this choice is shaped by party affiliation and emotional intensity.

We highlight three findings. Firstly, the patient, rule-of-law approach is the majority preference amongst voters of all three major parties (Fidesz 57 per cent, Tisza 69 per cent, Mi Hazánk 65 per cent); differences between the parties are evident in the minority responses. Secondly, support for a swift and effective but legally questionable solution is higher amongst Tisza voters (22 per cent), whilst amongst Fidesz voters, support is higher for the swift and lawful but less effective option (17 per cent). Thirdly, the level of *leader affective polarisation* (LAP) within parties is not associated with a preference for the more impatient, legally questionable approach.

This latter finding—a zero result—is noteworthy because the survey was conducted at the historically highest level of affective polarisation in Hungary. Even the most emotionally polarised citizens do not expect faster, extra-legal accountability than their less polarised counterparts. Nor is it a matter of trust: those who opt for the legally questionable route do not, in substance, place any less trust in either the institutions or the impartiality of the accountability process.

Keywords: Democratic restoration, affective polarisation, political trust, accountability, trilemma

Bevezetés: a helyreállítás dilemmája

A 2026. áprilisi választással Magyarország a második olyan uniós tagállam lett Lengyelország után, ahol egy versengő autoriter rendszer (*competitive authoritarianism*) választáson veszítette el a hatalmat (Levitsky & Way, 2010). A rendszerváltó kormány két feladatot kap egyszerre. Helyre kell állítania a fékek és ellensúlyok rendszerét, és el kell számoltatnia azokat, akik a korábbi rendszer intézményeit a hatalom megtartására használták.

A két feladat ugyanabba a korlátba ütközik. Az előző kormány nagyrészt jogi eszközökkel, kétharmados törvényekkel, hosszú mandátumú kinevezésekkel és alkotmánymódosításokkal építette ki pozícióit, amit a szakirodalom autokratikus legalizmusnak (*autocratic legalism*) nevez (Scheppelle, 2018). Aki ezt a hálót a meglévő jogszabályok szerint bontja le, lassan halad. Aki gyorsan akar haladni, annak a jogi formákat kell kerülnie, és ezzel éppen azt a jogállami mércét sérti, amelynek nevében fellép.

Ivan Krastev ezt a helyzetet a posztpopulista trilemmával (*post-populist trilemma*) írja le: a populista korszak utáni kormányoknak gyorsan, hatékonyan és jogszerűen kellene kormányozniuk, de a három közül egyszerre legfeljebb kettő teljesíthető (Political Capital, 2025). Krastev szerint ez az oka annak, hogy ezek a kormányok gyakran gyengének és teljesítésre képtelennek tűnnek, ami újabb kiábrándultsághoz vezet.

A trilemma szakpolitikai vitái többnyire az elit oldaláról tárgyalják a kérdést: mit tehet meg jogszerűen a kormány, és mit enged meg az uniós jog. Jelentésünk a másik oldalról közelít. Arra keressük a választ, hogy a társadalom melyik kompromisszumot fogadná el, és hogy a választás mennyire függ a pártkötődéstől és az érzelmi felfokozottságtól. A felvétel a MORES projekt (*Moral Emotions in Politics*) keretében készült, amely a morális érzelmek politikai szerepét vizsgálja öt országban.

Elméleti háttér: elszámoltatás és helyreállítás

Az átmeneti igazságszolgáltatás öröksége

Az átmeneti igazságszolgáltatás (*transitional justice*) irodalma az 1989 utáni közép-európai átmenetekben két kérdést kapcsolt össze: kit és milyen eszközökkel kell felelősségre vonni, és ez hogyan hat az új demokrácia legitimitására (Teitel, 2000; Elster, 2004). A lusztráció, vagyis a

korábbi rendszer kulcsszereplőinek kizárása a közhivatalokból, a régió legjellegzetesebb eszköze lett. Alkalmazásának mértéke országonként erősen eltért: Csehszlovákia szigorú kizárást, Lengyelország sokáig önbevalláson alapuló modellt, Magyarország pedig szűk körű átvilágítást választott (David, 2011; Stan, 2009).

Az irodalom két tanulsága ma is érvényes. Az egyik, hogy az elszámoltatás időzítése és formája politikai alku tárgya. Nalepa (2010) szerint a lusztráció mértékét az határozta meg, hogy a tárgyalóasztalnál ülő felek mit tudtak egymás múltjáról, és mit vártak a jövőbeni hatalmi viszonyoktól. A másik, hogy a lusztráció hatása a bizalomra a kivitelezésen múlik: a jogilag szabályozott, átlátható eljárások erősítették a kormányzati bizalmat, a pártpolitikai eszközként használt átvilágítás viszont gyengítette (Horne, 2017).

Mi más a helyreállítás 2026-ban?

A mostani helyzet két ponton tér el 1989-től. Először, a lebontandó rendszer nem pártállam volt, hanem választásokat tartó, formálisan alkotmányos rezsim, amelynek intézményei a jogrend részei (Körösenyi et al., 2020; Scheppele, 2018). Benedek (2025) ezt a rendszert populista választási autokráciának (*populist electoral autocracy*, PEA) nevezi: a választási versengés formai feltételei megmaradtak, a versengés tartalmát és a pluralizmust viszont a kirekesztő, populista képviseleti logika szűkítette. A korábbi rendszer kinevezettjei így nem a régi jog, hanem a hatályos jog alapján ülnek a helyükön. Másodszor, a helyreállítást az Európai Unió jogállamisági mércéi is keretezik: Lengyelország példája mutatja, hogy a gyors, de jogilag vitatható lépések (például a közmédia vezetésének 2023-as leváltása) belföldön és Brüsszelben is támadhatók.

A lengyel tapasztalatot a szakirodalom a demokratikus visszacsúszás tükörképeként, „demokratikus előrecsúszásként” (*democratic front-sliding*) tárgyalja. Skóra (2025) szerint a helyreállító kormány szereplői rendre a jogi szabálytalanság kockázata és a tétlenség között kénytelenek választani. Ez a dilemma Krastev trilemmájának jogszerűség–gyorsaság tengelye.

A kétharmad: kisebb dilemma, nyitott kérdés

Magyarországon a trilemma élet tompítja, hogy a Tisza-kormány alkotmányozó többséggel rendelkezik. Kétharmaddal a sarkalatos törvények és az Alaptörvény is jogszerűen módosíthatók, így a gyorsaság és a jogszerűség közötti ellentét kisebb, mint Lengyelországban, ahol a kormány a köztársasági elnök vétőjával szemben dolgozott (Jurečková, 2026). A szűk keresztmetszet ezért

inkább a hatékonyság: az új vezetés a minisztériumokban és a független intézményekben a korábbi rendszer lojális apparátusával dolgozik együtt.

A kétharmad ugyanakkor nem oldja fel a dilemmát, csak áthelyezi. A visszamenőleges hatályú vagy személyre szabott alkotmánymódosítások formálisan jogszerűek lehetnek, mégis sérthetik a jogállami elveket, ahogy ezt a 2010 utáni magyar alkotmányozás kritikusai is felvetették. A társadalmi elvárás ezért Magyarországon is releváns kérdés: ha a választók a gyors elszámoltatást jutalmazzák, a kormány politikai ösztönzést kap a jogállami határok feszegetésére.

Érzelmek, affektív polarizáció és demokratikus normák

A MORES projekt kérdése

A MORES projekt abból indul ki, hogy az érzelmek nem zavaró tényezők a politikában, hanem a politikai identitások építőkövei. A projekt normatív álláspontja két szélsőséget utasít el (Boda, 2024). Az egyik az érzelmi leválás (*affective disconnect*), amikor a technokrata, távoli intézmények figyelmen kívül hagyják az állampolgárok érzelmi igényeit, és ez cinizmushoz, bizalomvesztéshez vezet. A másik a túlérzelmesség (*overemotionalisation*), amikor a politikai vállalkozók haragra, megvetésre és büszkeségre építve a mérlegelés helyett törzsi szembenállást szerveznek.

A rendszerváltó időszak mindkét kockázatot felerősíti. A győztes tábor a sérelmek orvoslását és gyors igazságtételt vár, a vesztes tábor pedig bosszútól és kirekesztéstől tart. Az elszámoltatás körüli vita ezért nemcsak jogi, hanem érzelmi kérdés is, és a MORES keretében azt vizsgáljuk, hogy a felfokozott érzelmi állapot átírja-e a demokratikus eljárásokkal kapcsolatos normákat.

Az elitstratégiák ebben a helyzetben döntőek. Benedek (2026) szerint a Tisza felemelkedése transzformatív újrapolarizációra (*transformative repolarization*) épült: a konfliktust a korrupció és a morális megújulás tengelyére helyezte, és tudatosan kerülte a teljes társadalmi csoportok démonizálását, szemben a veszélyes (*pernicious*) polarizáció kölcsönös delegitimációjával. Benedek ugyanakkor Krastev trilemmájára hivatkozva arra is figyelmeztet, hogy gyors, kézzelfogható eredmények nélkül a populista autokraták visszatérésének kockázata magas marad, így az elszámoltatás formája azt is eldönti, hogy az új kormány megőrzi-e ezt a nem bosszúálló keretet.

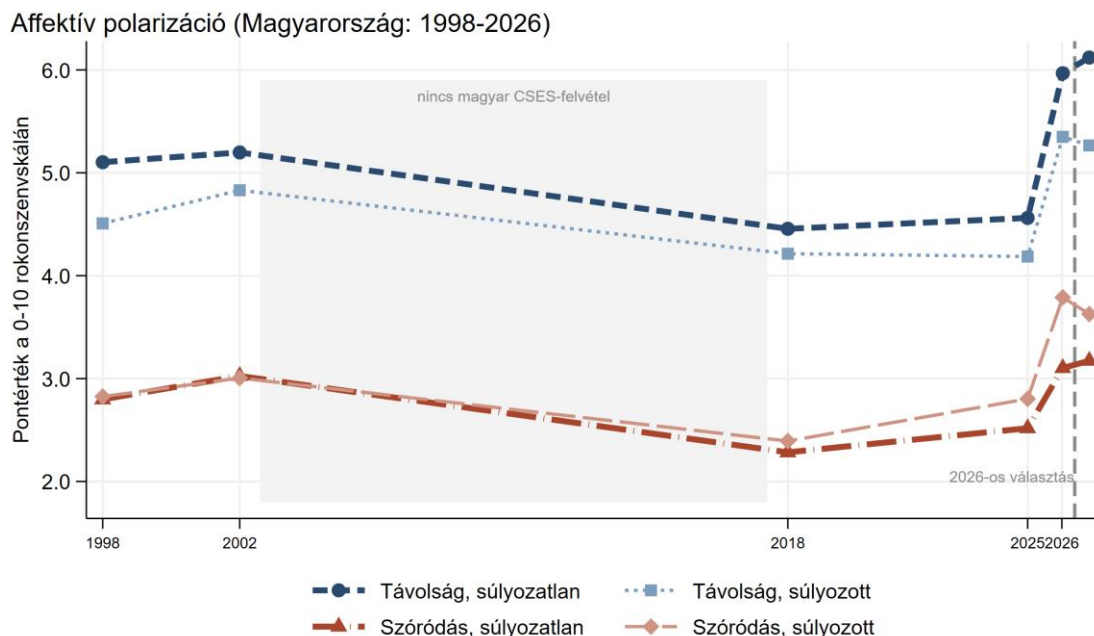
Mit várhatunk az affektív polarizációtól?

Az affektív polarizáció a saját párt iránti rokonszenv és a többi párt iránti ellenszenv közötti távolság (Iyengar et al., 2012). Több tanulmány szerint a magasabb affektív polarizáció a demokratikus normák lazulásával jár: a polarizált szavazók inkább elnézik saját pártjuk normasértéseit (Kingzette et al., 2021), és kész lehetnek a demokratikus elveket pártérdekre cserélni (Graham & Svobik, 2020; Svobik, 2019). Patkós és Plesz (2026) 28 európai demokrácia két évtizedes adatain azt mutatják, hogy ahol nagyobb a pártos polarizáció (a kormánypárti és az ellenzéki szavazók kormányzati elégedettségének távolsága), ott gyengébb a demokratikus elszámoltathatóság is. A szerzők a retrospektív szavazás elméletéből indulnak ki, és a kapcsolatot a pártos motivált érvelés két hatásával magyarázzák. Polarizált környezetben a két tábor teljesítményértékelései széttartanak, és a táborok egyre kevésbé reagálnak a kormányzati teljesítmény tényleges változásaira (eltompulás, *desensitisation*). Ezt a pártosan tagolt tájékozódási környezet rendszerszinten is felerősíti, így a választók kevésbé jutalmaznak és büntetnek a kormányt a teljesítménye alapján. Ebből az következne, hogy az érzelmileg felfokozottabb állampolgárok türelmetlenebbek, és a jogilag vitatható, de gyors elszámoltatást is elfogadnák.

Az újabb kísérleti eredmények ezt a kapcsolatot megkérdőjelezik. Broockman, Kalla és Westwood (2023) szerint az affektív polarizáció kísérleti csökkentése nem változtatta meg a demokratikus normák támogatását, és Voelkel és munkatársai (2023) is hasonló eredményre jutottak. Az affektív intelligencia elmélete (Marcus et al., 2000) arra is figyelmeztet, hogy az érzelmek iránya számít: a szorongás mérlegelésre és információkeresésre készítet, a harag viszont a megszokott, pártos válaszokat erősíti. Az affektív polarizáció egyetlen mutatója ezt a különbséget elfedi.

Egy történetileg felfokozott időszak

A felvételünk a magyar affektív polarizáció történetileg legmagasabb szintjén készült. A Wagner (2021) által javasolt távolságmutató súlyozatlan változata 2018-ban 4,5, 2025-ben 4,6 pont volt a 0–10-es rokonszenvskálán, a 2026-os választás előtt viszont 6,0, utána pedig 6,1 pontra ugrott. Ez minden korábbi CSES-mérésnél, az 1998-as és a 2002-es választás után mért értéknél is magasabb.

1. ábra. Affektív polarizáció Magyarországon, 1998–2026. Forrás: CSES 1998, 2002, 2018, 2026; MORES 2025; INFOPOLDEM 2026. Wagner (2021) mérőszámai. Az ábra forrása: Plesz és Patkós (2027).

A súlyozott mutatók kisebb, de azonos irányú emelkedést mutatnak. A szóródásmutató is az 1998 óta mért legmagasabb értékre emelkedett, így az emelkedés nem a mérőszám megválasztásának mellékterméke. Ha a polarizáció türelmetlenséget szül, ennek most kellene a legjobban látszania.

Adatok és módszertan

Adatfelvétel és minta

Az elemzés a MORES projekt magyarországi kérdőíves felvételén alapul, amelyet a 21 Kutatóközpont végzett online panelen, 2026. szeptember 22 és 30 között. A minta 1000 fős, és a felnőtt magyar népességet képezi le. Az adatfelvétel tehát a 2026. áprilisi választás után öt hónappal, a Tisza-kormány első hónapjaiban zajlott, amikor az elszámoltatás és az intézményi helyreállítás a közbeszéd egyik fő témája volt.

A mintát nem, életkor, településtípus és iskolázottság szerint súlyoztuk. A súly a demográfiai illesztésen túl egy kiegészítő politikai korrekciót is tartalmaz, amelyet az adatfelvevő cég a 21 Kutatóközpont dolgozott ki, ami a 2026-os választás előtti közvélemény-kutatások közül a választás eredményéhez legközelebb álló becslést adta.

A súlyozott mintában a pártpreferencia („Ha most vasárnap lennének a választások, melyik pártra szavazna?”) megoszlása a következő: Tisza 51,9%, Fidesz–KDNP 21,5%, Mi Hazánk 10,0%, DK 1,0%, MKKP 0,8%, egyéb párt 1,6%. A válaszadók 8,2%-a még nem tudja, kire szavazna, 2,8% nem válaszolt, 2,2% nem menne el szavazni. A pártok szerinti bontásokban csak a három legnagyobb párt táborát elemezzük, a kisebb pártok szavazóinak száma nem teszi lehetővé az értelmezhető becslést.

Az elszámoltatási preferencia mérése

Krastev trilemmájának operacionalizálásához egy kényszerválasztásos kérdést fogalmaztunk meg: *„Ha egy kormánynak vissza kell állítania a demokratikus intézményrendszert, de ezt nem tudja egyszerre gyorsan, jogszerűen és hatékonyan megtenni, melyik kettőt tartja fontosabbnak?”* A három érdemi válaszlehetőség mindegyike két szempontot és a harmadik feláldozásának árát nevezi meg: gyors és jogszerű, de kevésbé hatékony megoldások; gyors és hatékony, de jogilag vitatható megoldások; jogszerű és hatékony, de időigényes megoldások. A válaszlehetőségek sorrendje válaszadónként véletlenszerű volt, a „nem tudom” válasz önálló kategóriaként szerepel az elemzésben.

A kérdés szerkezete két okból fontos. A kényszerválasztás megakadályozza, hogy a válaszadó mindhárom értéket egyszerre támogassa, ami az egyenként kérdezett tételeknél szinte biztosan plafonhatáshoz vezetne. Az ár kimondása pedig a választás költségét is tudatosítja, így a válasz közelebb áll egy valódi kompromisszumhoz, mint egy elvont értékpreferenciához.

A vezetői affektív polarizáció mérése

Az affektív polarizációt a két miniszterelnök-jelölthöz, Orbán Viktorhoz és Magyar Péterhez fűződő érzelmi viszony alapján mérjük. A konceptualizáció a pártokra vonatkozó affektív polarizáció (Iyengar et al., 2012; Wagner, 2021) vezetőkre alkalmazott változata. Reiljan és munkatársai (2024) nagy összehasonlító adatbázison mutatják meg, hogy a pártokkal és a vezetőkkel szembeni affektív polarizáció szorosan együtt mozog, de nem azonos, és a vezetőkre vonatkozó mutató önálló információt hordoz. A vezetői mérés Magyarországon különösen indokolt, mert a magyar politika erősen vezetőközpontú: a választói kötődés már a korábbi választásokon is a pártvezetők személyéhez kapcsolódott (Metz & Plesz, 2023b), és a 2026-os kampány Orbán és Magyar párharcaként szerveződött (Plesz et al., 2026).

Az operacionalizáció a Metz és Plesz (2023a, 2023b, 2025) által kidolgozott és több felvételen validált érzelmi karizma skálán alapul (*emotional charisma*, EK), amely a vezetővel szembeni bizalmat, biztonságérzetet és azonosulást méri hétfokú skálán. A skála megbízhatósága a jelen mintában Orbán Viktor esetében $\alpha = .98$, Magyar Péter esetében $\alpha = .97$. A vezetői affektív polarizáció (LAP) a két vezetőre adott skálaátlag abszolút különbsége:

$$LAP_i = |EK_{i,Orbán} - EK_{i,Magyar}|$$

A mutató értéke 0 (a két vezetőhöz azonos érzelmi viszony fűzi a válaszadót) és 6 (az egyik vezetővel maximális, a másikkal minimális az érzelmi közelség) között mozog.

A mutatónak két korlátja van. Az első, hogy csak a két nagy tábor vezetőjét tartalmazza, ezért a Mi Hazánk szavazóinál alacsonyabb értékeket ad: aki mindkét vezetőtől távol áll, annak a LAP-értéke akkor is alacsony, ha a politikai ellenfelei iránt erős ellenszenvet érez. A Mi Hazánk-tábor LAP-átlagait ezért a két nagy tábortól elkülönítve értelmezzük. A második, hogy a LAP az érzelmi közelség szintjét méri, nem az érzelmek minőségét, így nem különíti el a harag, a félelem és a megvetés hatását.

A bizalom mérése

Az intézményi bizalmat öt tétellel mértük: a válaszadók azt értékelték, mennyire bíznak a bíróságokban, az Országgyűlésben, a politikusokban, az ügyészségben és az Alkotmánybíróságban. A tételek sorrendje véletlenszerű volt, a válaszok tízfokú skálán születtek (1 = egyáltalán nem bízom benne, 10 = teljes mértékben megbízom benne). Az általános intézményi bizalmi index az öt tétel átlaga ($\alpha = .87$). A tételek egy fő dimenzió köré rendeződnek (az első főkomponens sajátértéke 3.3, a másodiké .85), de a politikai (Országgyűlés, politikusok) és a jogi intézmények (bíróságok, ügyészség, Alkotmánybíróság) iránti bizalmat robusztussági ellenőrzésként külön alindexként is elemezzük.

Az elszámoltatás pártatlanságába vetett bizalmat egyetlen tétel méri: „*Mennyire bízok abban, hogy egy esetleges elszámoltatás pártatlanul és elfogulatlanul fog zajlani?*” A tétel szorosabban jár együtt a politikai intézményekbe vetett bizalommal (az Országgyűléssel $r = .80$), mint a jogiakkal (az ügyészséggel $r = .36$). Ez arra utal, hogy a válaszadók az elszámoltatást a 2026-ban hatalomra került parlamenti többség projektjeként, és nem az igazságszolgáltatás feladataként értelmezik, ezért külön függő változóként kezeljük.

Az idősor adatai

Az 1. ábra idősora Plesz és Patkós (2027) elemzéséből származik. Az 1998-as, 2002-es, 2018-as és 2026-os pontok a Választási Rendszerek Összehasonlító Vizsgálata (*Comparative Study of Electoral Systems*, CSES) magyar felvételein alapulnak, a 2025-ös pont a MORES első hullámán, a 2026-os választás előtti pont az INFOPOLDEM felvételén. Mindegyik pont a pártokra adott 0–10-es rokonszenvskálaból számított Wagner-féle (2021) távolság- és szóródásmutató, súlyozatlan és pártméret szerint súlyozott változatban. Ez a mérés tehát pártalapú, és nem azonos a felvételünkben használt vezetői mutatóval.

Elemzési eljárás

A teljes népességre és a párttáborokra vonatkozó megoszlásokat súllyal becsültük, 95%-os konfidenciaintervallumokkal. A vezetői affektív polarizáció (LAP) és a bizalmi mutatók elszámoltatási preferencia szerinti különbségeit párttáboronként egyutas varianciaelemzéssel (ANOVA) vizsgáltuk.

A varianciaelemzések súlyozatlanok. A súly politikai összetevője a pártok közötti arányokat igazítja a népességhez, ami a párttáborokon belüli összehasonlításban nem játszik szerepet, a kis cellákban (a Fidesz- és a Mi Hazánk-tábor kisebb válaszcsoportjaiban 6–19 fő) viszont néhány nagy súlyú válaszadó aránytalanul befolyásolná az átlagokat. A súlyozott, heteroszkedaszticitás-robosztus becsléseket ellenőrzésként az A. függelékben közöljük.

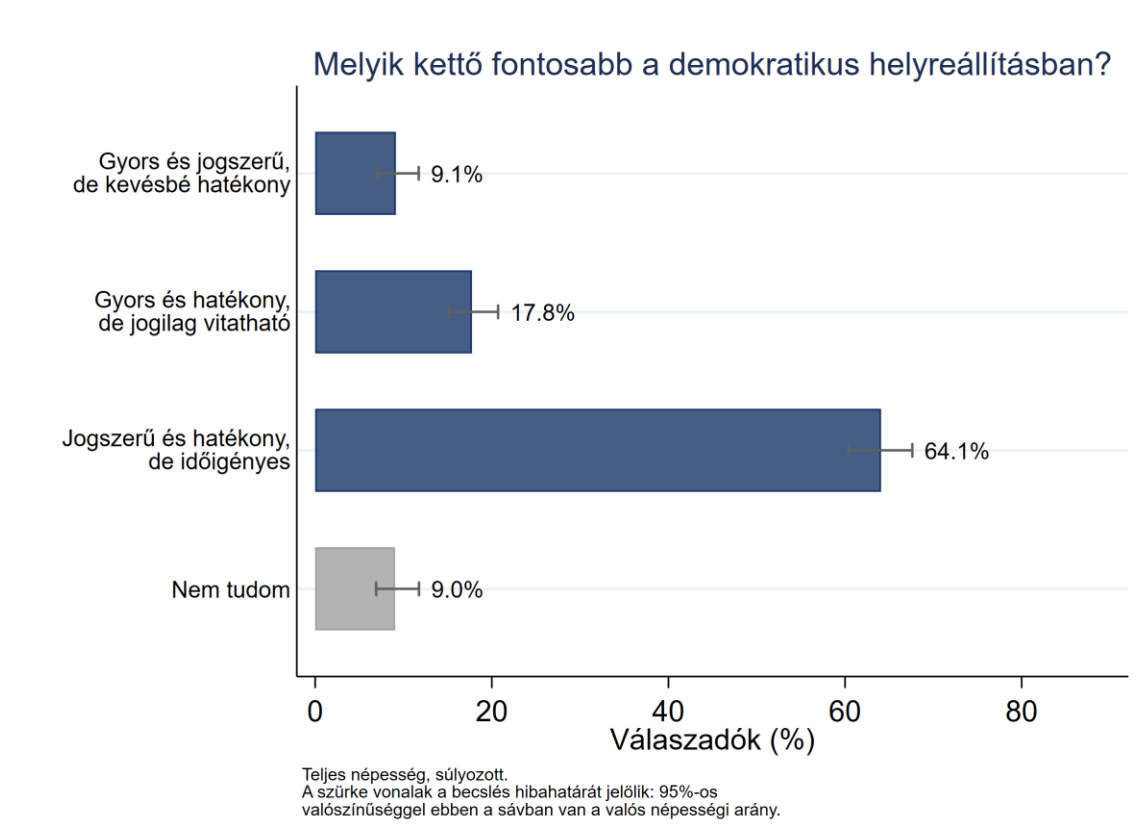
A szórások egyezését Levene- és Brown–Forsythe-tesztel ellenőriztük. Ahol a Levene-teszt elveti az egyezést ($p < 0,05$), a Welch-féle ANOVA és a Games–Howell-féle páronkénti összehasonlítás az irányadó, mert ezek nem feltételeznek egyenlő szórásokat. A nemparaméteres Kruskal–Wallis-teszt további ellenőrzést ad a ferde eloszlásokra. Azt, hogy az elszámoltatási preferencia és a bizalom kapcsolata pártonként eltér-e, kétutas (preferencia $\times$ párt) ANOVA-val teszteltük. A részletes táblázatokat az A. függelék tartalmazza. Az elemzés Stata 16.1-ben készült.

Eredmények

A társadalom a türelmet választja

A válaszadóknak Krastev trilemmájának megfelelően azt kellett eldönteniük, hogy a gyorsaság, a hatékonyság és a jogszerűség közül melyik kettőt tartják fontosabbnak a demokratikus

helyreállításban. Minden válaszlehetőség megnevezte a választás árát is (például „*jogszerű és hatékony, de időigényes*”), így a kérdés nem engedte, hogy a válaszadó mindhárom szempontot egyszerre támogassa.

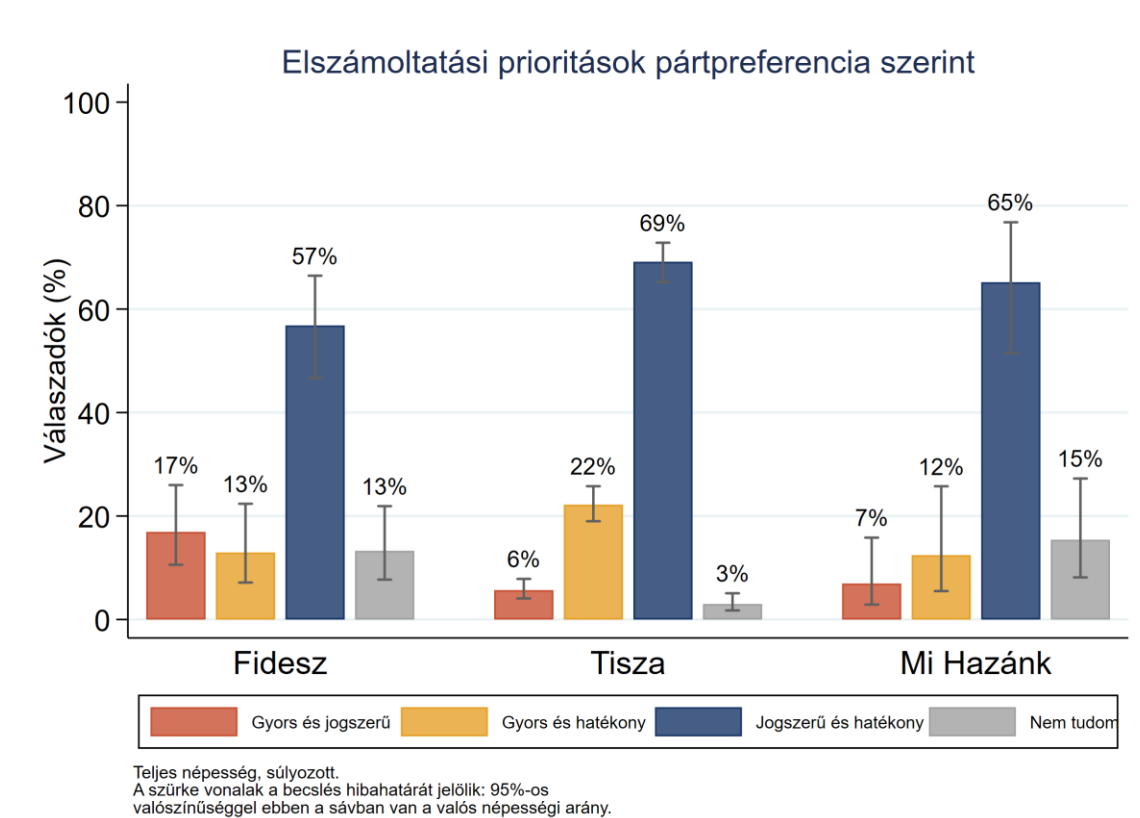

2. ábra. Melyik kettő fontosabb a demokratikus helyreállításban? Teljes népesség, súlyozott, 95%-os konfidenciaintervallumokkal.

A felnőtt népesség 64,1%-a a jogszerű és hatékony, de időigényes utat választotta. A gyors és hatékony, de jogilag vitatható megoldást 17,8%, a gyors és jogszerű, de kevésbé hatékony változatot 9,1% támogatta, 9,0% nem tudott választani. A jogszerűséget tartalmazó két lehetőség együtt a népesség közel háromnegyedét (73,2%) teszi ki, vagyis a jogállami korlátok feladását csak minden hatodik válaszadó fogadná el.

A pártok közti különbségek a peremen jelennek meg

A türelmes, jogállami út mindhárom nagy párt szavazóinál abszolút többségi preferencia. A pártkötődés tehát a modális választást nem változtatja meg, a kisebbségi válaszok megoszlását viszont igen.

3. ábra. Elszámoltatási prioritások pártpreferencia szerint. Súlyozott, 95%-os konfidenciaintervallumokkal.

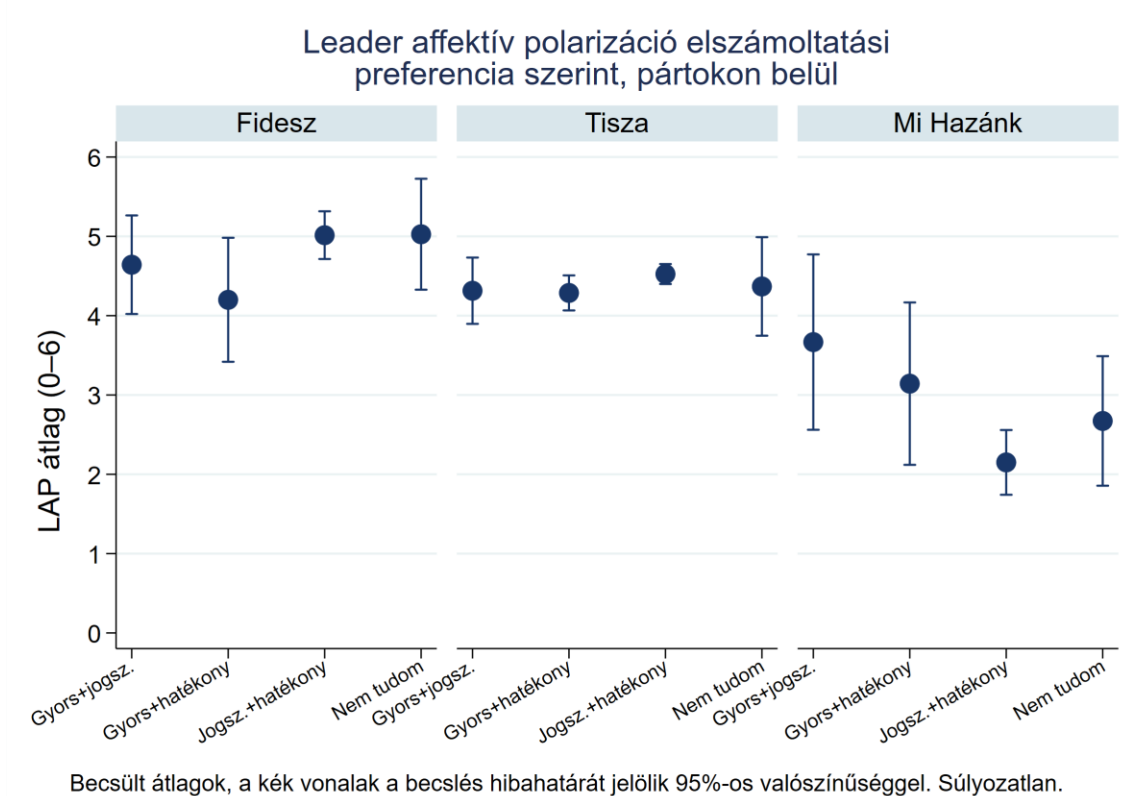
A Tisza szavazóinak 69%-a választotta a jogszerű és hatékony utat, ugyanakkor itt a legmagasabb a gyors és hatékony, de jogilag vitatható megoldás támogatottsága is (22%). A győztes tábor egy része tehát az elszámoltatás eredményét fontosabbnak tartja a formánál. A Fidesz szavazói körében a gyors és jogszerű, de kevésbé hatékony lehetőség aránya kiugró (17%, szemben a Tisza 6%-ával). Ez a vesztes tábor védekező preferenciájaként olvasható: aki az elszámoltatás célpontjához áll közel, annak a jogszerűség garanciát jelent, a hatékonyság pedig fenyegetést.

A Fidesz (13%) és a Mi Hazánk (15%) szavazói között a bizonytalanok aránya is magasabb, mint a Tisza táborában (3%). A kisebb párttáborok becslései szélesebb intervallumokkal bírnak, ezért a Fidesz és a Mi Hazánk közti különbségeket nem értelmezzük.

Az affektív polarizáció nem jár türelmetlenséggel

Ha a felfokozott érzelmi állapot a demokratikus normák lazulásával jár, akkor pártokon belül a gyors és hatékony, de jogilag vitatható utat választók vezetői affektív polarizációjának (LAP)

kellene a legmagasabbnak lennie. A 4. ábra a LAP átlagát mutatja a négy választcsoportban, párttáboronként.

4. ábra. A vezetői affektív polarizáció (LAP, 0–6) átlaga elszámoltatási preferencia szerint, pártokon belül. Becsült átlagok 95%-os konfidenciaintervallumokkal, súlyozatlan.

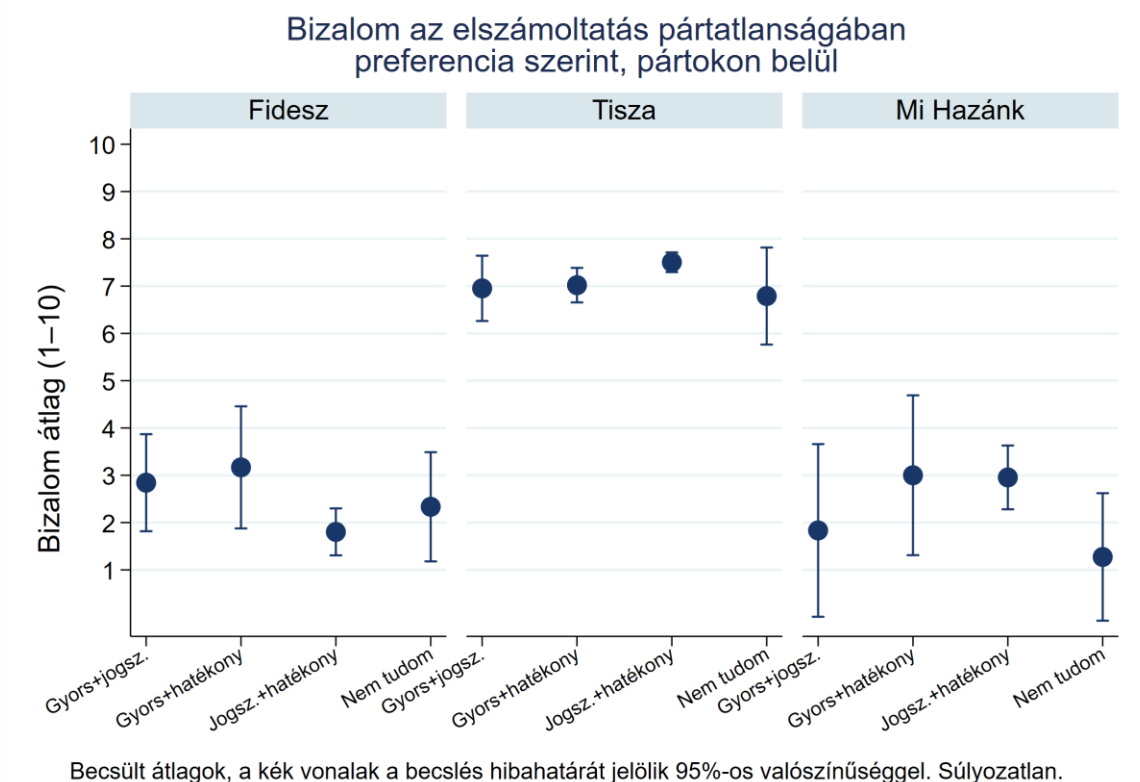
A várt mintázat egyik táborban sem jelenik meg. A Tisza szavazói körében a négy csoport átlaga 4,3 és 4,5 között szóródik, a különbségek elhanyagolhatók. A Fidesz táborában a gyors és hatékony utat választók átlaga (4,2) éppen alacsonyabb, mint a jogszerű és hatékony utat választóké (5,0), bár az intervallumok átfednek, így ebből sem következik, hogy a polarizáltabb fideszesek a jogállami utat preferálnák. A Mi Hazánk szavazóinál a jogszerű és hatékony utat választók LAP-értéke a legalacsonyabb (2,1), ám a csoportok kicsik és az intervallumok szélesek.

A nullaeredménynek három lehetséges mechanizmusa van. Az első a plafonhatás: a két nagy táborban a LAP átlaga magas és kevésbé szóródik, ami szűkíti a kimutatható különbségek terét. A második a társadalmi kíváncsiság: a jogszerű és hatékony út a „tankönyvi” válasz, amelyet a polarizált válaszadók is megadhatnak, ha a költséget nem kell valóban viselniük. A harmadik az,

hogy a LAP a rokon- és ellenszenv szintjét méri, nem az érzelem minőségét, így a harag és a szorongás eltérő hatásai kiolthatják egymást (Marcus et al., 2000).

A bizalom sem különíti el a türelmetleneket

A nullaeredménynek lehet egy másik magyarázata is: a gyors és hatékony utat talán nem az érzelmileg felfokozottak, hanem azok választják, akik nem bíznak abban, hogy a jogszerű eljárás pártatlan lesz. Ha ez így van, a jogilag vitatható út hívei körében kellene a legalacsonyabbnak lennie az elszámoltatás pártatlanságába vetett bizalomnak. Az 5. ábra ennek a bizalomnak az átlagát mutatja a négy választcsoportban, párttáboronként.

5. ábra. Bizalom az elszámoltatás pártatlanságában (Q19, 1–10) elszámoltatási preferencia szerint, pártokon belül. Becsült átlagok 95%-os konfidenciaintervallumokkal, súlyozatlan.

A bizalom szintjét szinte teljesen a pártkötődés határozza meg. A Tisza szavazói 7 pont körül, a Fidesz és a Mi Hazánk szavazói 2–3 pont körül értékelik az elszámoltatás pártatlanságát a tízfokú skálán. Párttáboron belül a gyors és hatékony utat választók egyik táborban sem bíznak kevésbé a többieknél. A Tisza-táborban a különbségek fél ponton belül maradnak (Welch-ANOVA, $p = 0,089$). A Fidesz-táborban a klasszikus ANOVA különbséget jelez ($p = 0,030$), de a szórások

egyenlőtlenek, és a Welch-teszt szerint a különbség nem szignifikáns ($p = 0,111$). A Mi Hazánk-táborban a Welch-teszt szignifikáns ($p = 0,029$), ezt azonban a bizonytalanok alacsony bizalma okozza (Games–Howell, $p = 0,009$), nem a gyors és hatékony utat választóké.

Egy mintázat ugyanakkor megfordul a két nagy tábor között. A Fidesz szavazói közül azok bíznak a legkevésbé az elszámoltatás pártatlanságában (1,8 pont), akik a jogszerű és hatékony utat választják, a Tisza szavazói közül viszont éppen ők bíznak benne a legjobban (7,5 pont). A kétutas ANOVA ezt a pártonként eltérő kapcsolatot szignifikánsnak találja (interakció: $F(6, 856) = 2,43$, $p = 0,024$; a súlyozott becslésben $p < 0,001$). A vesztes tábor jogszerűség iránti igénye tehát védekező: a fideszes szavazók egy része éppen azért ragaszkodik a jogi formához, mert nem hisz az elszámoltatás pártatlanságában.

Ugyanez a kép rajzolódik ki az általános intézményi bizalomra is. A gyors és hatékony utat választók intézményi bizalma a Fidesz- és a Mi Hazánk-táborban nem tér el a többiekétől, a Tisza-táborban pedig csak kicsi, a súlyozott becslésben eltűnő különbség mutatkozik (A. függelék, A1. ábra, A2. és A4. táblázat).

Konklúzió

A magyar társadalom Krastev trilemmájában a türelmet választja. Ha a gyorsaság, a hatékonyság és a jogszerűség közül csak kettő teljesülhet, a válaszadók közel kétharmada lemond a gyorsaságról, és csak minden hatodik fogadná el a jogilag vitatható utat. Ez a preferencia nem egyetlen párttábor sajátja: a jogszerű és hatékony helyreállítás a Fidesz, a Tisza és a Mi Hazánk szavazóinál is többségi álláspont.

A pártok közti különbségek a győztesek és vesztesek eltérő helyzetét tükrözik. A Tisza szavazóinak egyötöde a gyors eredményt a jogi formánál fontosabbnak tartja, a fideszes szavazók egy része pedig a jogszerűséget a hatékonyság rovására is védené. A helyreállítás legitimitása ezért azon múlik, hogy a kormány meg tudja-e győzni a vesztes táborát arról, hogy az elszámoltatás nem bosszú.

A legfontosabb eredmény a null-eredmény. A felvétel a magyar affektív polarizáció történeti csúcán készült, a polarizáltabb állampolgárok mégsem türelmetlenebbek a demokratikus eljárásokkal szemben. Ez egybevág azokkal a kísérleti eredményekkel, amelyek szerint az affektív polarizáció és a demokratikus normák kapcsolata gyengébb, mint korábban feltételezték.

(Broockman et al., 2023). A MORES normatív keretében ez biztató jel: az erős érzelmi bevonódás nem vezetett automatikusan a jogállami normák feladásához.

A bizalmi elemzés ezt a képet kiegészíti. A türelmetlenség nem a jogszerű eljárásokkal szembeni bizalmatlanságból fakad, a vesztes tábor jogszerűség iránti igénye viszont igen: a fideszes szavazók közül a jogszerű utat választók bíznak a legkevésbé az elszámoltatás pártatlanságában. A jogszerűség tehát a két tábor számára mást jelent: a győztesek számára a helyreállítás módját, a vesztesek számára a védelmet.

Az eredmények korlátait a keresztmetszeti adat és a kijelentett preferencia jelenti. A kérdőív azt méri, mit mondanak a válaszadók, nem azt, hogyan reagálnának egy konkrét, jogilag vitatható lépésre, amely az ellenfelüket sújtja. A türelem valódi próbája az lesz, amikor a helyreállítás lassúsága már a mindennapi politikai vitákban is költségként jelenik meg.

Finanszírozás

A kutatás a MORES – Morális érzelmek a politikában: hogyan egyesítenek, hogyan osztanak meg (Moral Emotions in Politics: How They Unite, How They Divide) projekt keretében valósult meg, amely az Európai Unió Horizont Európa kutatási és innovációs programjából részesült támogatásban a 101132601. számú támogatási megállapodás alapján. A kifejtett nézetek és vélemények azonban kizárólag a szerző(k) sajátjai, és nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió vagy az Európai Kutatási Végrehajtó Ügynökség (REA) álláspontját.

Megjegyzések a szerzőkről

Plesz Bendegúz fiatal kutató, aki az ELTE Társadalomtudományi Kutatóközpont, Politikatudományi Intézetében tudományos segéd munkatárs és tudományos titkár. Valamint az ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetemen, Állam- és Jogtudományi Karán egyetemi tanársegéd és doktor jelölt. Kutatási érdeklődése a választói magatartás, polarizáció és a demokráciaelmélet kérdéseire irányul, különös tekintettel a politikai identitásokra. [plesz.bendeguz@tk.hu]

Boda Zsolt kutatóprofesszor az ELTE Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézetében, valamint egyetemi tanár az ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Karán. Közgazdász MA végzettséggel, valamint politikatudományi PhD- és MTA doktora (DSc) fokozattal rendelkezik. Tudományos munkája a kormányzás és a közpolitika problémáira, továbbá az intézményi bizalomra, annak társadalmi gyökereire és a szakpolitikák hatékonyságára gyakorolt következményeire összpontosít. Foglalkozik a populizmus és a politikai érzelmek témájával is. A MORES – Morális érzelmek a politikában: hogyan egyesítenek, hogyan osztanak meg című Horizont konzorciumi kutatási projekt koordinátora. [zsolt.boda@tk.hu]

ORCID

Bendegúz Plesz <http://orcid.org/0000-0001-5455-5966>

Zsolt Boda <https://orcid.org/0000-0001-6579-9069>

Mesterséges intelligencia nyilatkozat

A szerzők az Anthropic Claude (Opus 5.5) programját használták lektoráláshoz, nyelvi finomításhoz, stilisztikai szerkesztéshez, valamint Stata-kód írásához nyújtott támogatásra. Az összes elemzést a szerzők végezték el a Stata programban, akik ellenőrizték a kódot és igazolták az összes eredményt. Minden elemzést a szerzők végeztek el a Stata programban; a kódot ellenőrizték, és minden eredményt verifikáltak. Az eszközt nem használták a kutatási kérdések, az elméleti érvek, a módszertan, az adatok, az eredmények vagy a következtetések előállítására. A szerzők minden javasolt módosítást átnéztek és jóváhagytak, megerősítették a kézirat eredetiségét és pontosságát, és teljes felelősséget vállalnak tartalmának integritásáért, beleértve valamennyi hivatkozás pontosságát és érvényességét. A szerzők azt is megerősítették, hogy az eszköz felhasználási feltételei megfeleltek erre a célra.

Hivatkozások

Benedek, I. (2025). Populist autocratization and populist electoral autocracies: Towards a unified conceptual framework. *Comparative European Politics*, 23, 331–352.

<https://doi.org/10.1057/s41295-024-00401-8>

Benedek, I. (2026). Polarizing transition? Opposition strategies and the rise of Péter Magyar and the Respect and Freedom Party (TISZA) in Hungary. *Comparative European Politics*, 24, Article 24. <https://doi.org/10.1057/s41295-026-00460-z>

Boda, Z. (2024, szeptember 12). *Can you feel it? How emotions shape political views*. MORES Blog. <https://mores-horizon.eu/blog/can-you-feel-it>

Broockman, D. E., Kalla, J. L., & Westwood, S. J. (2023). Does affective polarization undermine democratic norms or accountability? Maybe not. *American Journal of Political Science*, 67(3), 808–828. <https://doi.org/10.1111/ajps.12719>

David, R. (2011). *Lustration and transitional justice: Personnel systems in the Czech Republic, Hungary, and Poland*. University of Pennsylvania Press.

- Elster, J. (2004). *Closing the books: Transitional justice in historical perspective*. Cambridge University Press.
- Graham, M. H., & Svolik, M. W. (2020). Democracy in America? Partisanship, polarization, and the robustness of support for democracy in the United States. *American Political Science Review*, 114(2), 392–409. <https://doi.org/10.1017/S0003055420000052>
- Horne, C. M. (2017). *Building trust and democracy: Transitional justice in post-communist countries*. Oxford University Press.
- Iyengar, S., Sood, G., & Lelkes, Y. (2012). Affect, not ideology: A social identity perspective on polarization. *Public Opinion Quarterly*, 76(3), 405–431. <https://doi.org/10.1093/poq/nfs038>
- Jurečková, A. (2026, május 27). *Hungary after the Orbán era: A country on the cusp of change*. Heinrich-Böll-Stiftung. <https://www.boell.de/en/2026/05/27/hungary-after-orban-era-country-cusp-change>
- Kingzette, J., Druckman, J. N., Klar, S., Krupnikov, Y., Levendusky, M., & Ryan, J. B. (2021). How affective polarization undermines support for democratic norms. *Public Opinion Quarterly*, 85(2), 663–677. <https://doi.org/10.1093/poq/nfab029>
- Körösényi, A., Illés, G., & Gyulai, A. (2020). *The Orbán regime: Plebiscitary leader democracy in the making*. Routledge.
- Levitsky, S., & Way, L. A. (2010). *Competitive authoritarianism: Hybrid regimes after the Cold War*. Cambridge University Press.
- Marcus, G. E., Neuman, W. R., & MacKuen, M. (2000). *Affective intelligence and political judgment*. University of Chicago Press.
- Metz, R., & Plesz, B. (2023a). An insatiable hunger for charisma? A follower-centric analysis of populism and charismatic leadership. *Leadership*, 19(4), 318–338. <https://doi.org/10.1177/17427150231167524>
- Metz, R., & Plesz, B. (2023b). Vezérek populista csodálói. In B. Böcskei & A. Szabó (Szerk.), *Az állandóság változása (195–211. o.)*. Gondolat Kiadó.

- Metz, R., & Plesz, B. (2025). The irresistible allure of charismatic leaders? Populism, social identity, and polarisation. *Politics and Governance*, 13.
<https://doi.org/10.17645/pag.9017>
- Nalepa, M. (2010). *Skeletons in the closet: Transitional justice in post-communist Europe*. Cambridge University Press.
- Patkós, V., & Plesz, B. (2026). Does political polarisation undermine democratic accountability? Evidence from 28 European democracies. *West European Politics*, 49(7), 1656–1688.
<https://doi.org/10.1080/01402382.2025.2543600>
- Plesz, B., Metz, R., & Kövesdi, V. (2026). Két vezér, kétféle karizma: Orbán Viktor és Magyar Péter versenye a 2026-os választáson. In Szabó Andrea és Boda Zsolt (Szerk.), *Hogyan nyert Magyar Péter és a TISZA - Választás 2026*. Budapest, Gondolat Kiadó. 2026.
- Plesz, B., & Patkós, V. (2027). Mit mérünk, amikor polarizációt mérünk? Politikai polarizáció fogalmai, mérései és magyarországi mintázatai. *Replika*. Megjelenés előtt.
- Political Capital. (2025, szeptember 24). *Understanding populist electorates: Who votes populists (back) into office, and why?* [Ivan Krastev Budapest Forum 2025 nyitóelőadásának összefoglalója].
https://politicalcapital.hu/news.php?article_read=1&article_id=3580
- Reiljan, A., Garzia, D., Ferreira da Silva, F., & Trechsel, A. H. (2024). Patterns of affective polarization toward parties and leaders across the democratic world. *American Political Science Review*, 118(2), 654–670.
- Scheppele, K. L. (2018). Autocratic legalism. *University of Chicago Law Review*, 85(2), 545–583.
- Skóra, M. (2025). *Tactical dilemmas of democratic front-sliding: Early lessons from Poland*. Review of Democracy. <https://revdem.ceu.edu/2025/05/16/early-lessons-from-poland/>
- Stan, L. (Szerk.). (2009). *Transitional justice in Eastern Europe and the former Soviet Union: Reckoning with the communist past*. Routledge.
- Svolik, M. W. (2019). Polarization versus democracy. *Journal of Democracy*, 30(3), 20–32.
- Teitel, R. G. (2000). *Transitional justice*. Oxford University Press.

- Voelkel, J. G., Chu, J., Stagnaro, M. N., Mernyk, J. S., Redekopp, C., Pink, S. L., Druckman, J. N., Rand, D. G., & Willer, R. (2023). Interventions reducing affective polarization do not necessarily improve anti-democratic attitudes. *Nature Human Behaviour*, 7(1), 55–64.
<https://doi.org/10.1038/s41562-022-01466-5>
- Wagner, M. (2021). Affective polarization in multiparty systems. *Electoral Studies*, 69, 102199.
<https://doi.org/10.1016/j.electstud.2020.102199>

A. függelék: részletes táblázatok

Az A1. táblázat a párttáborokon belüli cellaméreteket és átlagokat közli, az A2. táblázat az egyutas varianciaelemzések teljes tesztsorát. A becslések súlyozatlanok, a Welch-ANOVA és a Games–Howell-összehasonlítás ott irányadó, ahol a Levene-teszt p-értéke 0,05 alatti.

A1. táblázat. Leíró statisztikák párttábor és elszámoltatási preferencia szerint: átlag (szórás), súlyozatlan.

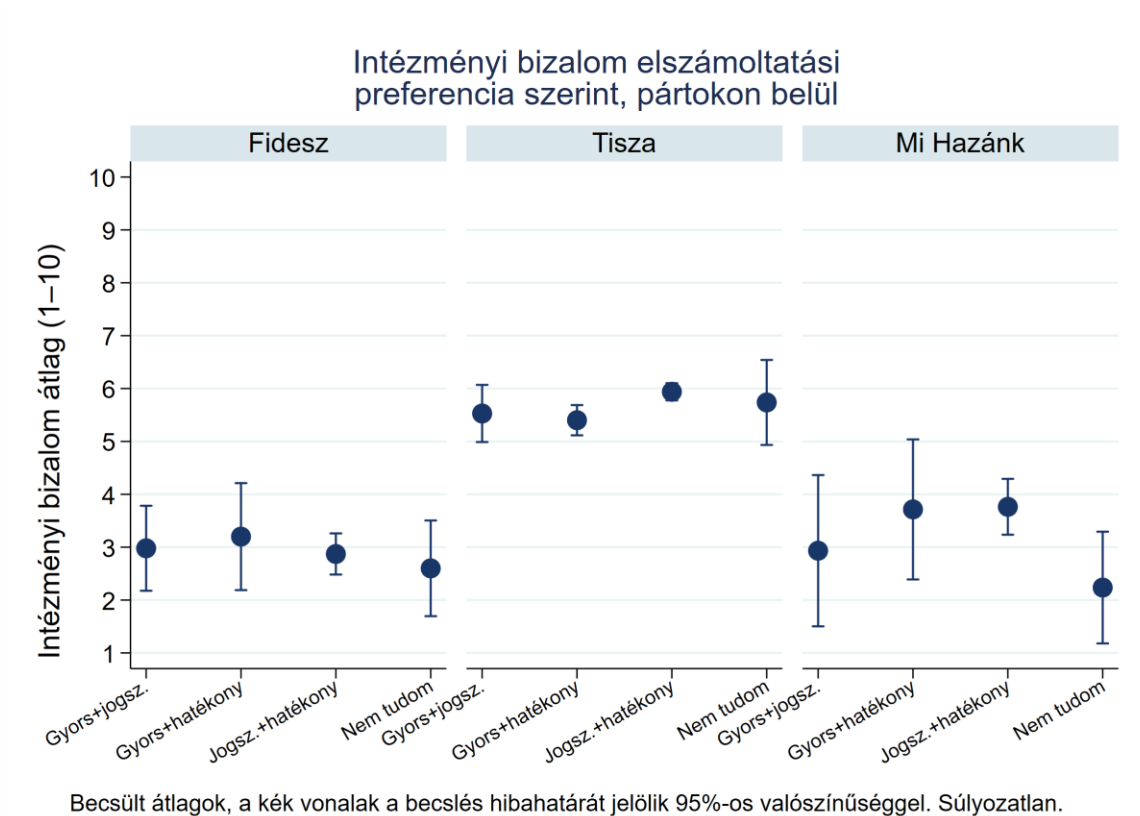
Párt	Elszámoltatási preferencia	n	LAP (0–6)	Intézményi bizalom (1–10)	Bizalom a pártatlan elszámoltatásban (1–10)
Fidesz	Gyors és jogszerű	19	4,64 (1,75)	2,98 (2,20)	2,84 (2,54)
Fidesz	Gyors és hatékony	12	4,20 (2,01)	3,20 (2,07)	3,17 (2,29)
Fidesz	Jogszerű és hatékony	81	5,01 (1,19)	2,87 (1,56)	1,80 (1,59)
Fidesz	Nem tudom	15	5,03 (1,24)	2,60 (1,56)	2,33 (1,84)
Tisza	Gyors és jogszerű	42	4,31 (1,15)	5,53 (1,72)	6,95 (2,69)
Tisza	Gyors és hatékony	150	4,29 (1,39)	5,40 (1,82)	7,02 (2,53)
Tisza	Jogszerű és hatékony	462	4,52 (1,25)	5,94 (1,76)	7,50 (2,23)
Tisza	Nem tudom	19	4,37 (1,37)	5,74 (2,28)	6,79 (2,15)
Mi Hazánk	Gyors és jogszerű	6	3,67 (2,30)	2,93 (2,21)	1,83 (1,60)
Mi Hazánk	Gyors és hatékony	7	3,14 (1,92)	3,71 (1,75)	3,00 (2,24)
Mi Hazánk	Jogszerű és hatékony	44	2,15 (2,11)	3,76 (2,02)	2,95 (2,84)
Mi Hazánk	Nem tudom	11	2,67 (2,34)	2,24 (1,26)	1,27 (0,90)

A2. táblázat. Egyutas ANOVA-k: vezetői affektív polarizáció és bizalom elszámoltatási preferencia szerint.

Függő változó	Csoport	N	F (3, df)	p	Levene p	Welch F (3, df)	Welch p	η^2	Kruskal–Wallis p
LAP	Fidesz	127	1,47 (123)	0,225	0,020	0,81 (26,9)	0,498	0,035	0,626
LAP	Tisza	673	1,51 (669)	0,210	0,750	1,41 (63,9)	0,247	0,007	0,205
LAP	Mi Hazánk	68	1,21 (64)	0,312	0,763	1,08 (13,3)	0,389	0,054	0,304
Intézményi bizalom	Teljes minta	1006	9,70 (1002)	< 0,001	0,134	8,21 (173,5)	< 0,001	0,028	< 0,001
Intézményi bizalom	Fidesz	127	0,29 (123)	0,831	0,361	0,25 (27,6)	0,858	0,007	0,891
Intézményi bizalom	Tisza	673	3,74 (669)	0,011	0,558	3,63 (63,1)	0,018	0,017	0,004
Intézményi bizalom	Mi Hazánk	68	2,06 (64)	0,114	0,193	3,21 (13,8)	0,056	0,088	0,099
Pártatlan elszámoltatás	Teljes minta	1006	13,12 (1002)	< 0,001	0,007	14,06 (177,1)	< 0,001	0,038	< 0,001
Pártatlan elszámoltatás	Fidesz	127	3,07 (123)	0,030	0,001	2,20 (26,8)	0,111	0,070	0,086
Pártatlan elszámoltatás	Tisza	673	2,46 (669)	0,062	0,492	2,27 (63,4)	0,089	0,011	0,072
Pártatlan elszámoltatás	Mi Hazánk	68	1,59 (64)	0,201	< 0,001	3,98 (14,8)	0,029	0,069	0,141
Politikai intézmények	Teljes minta	1006	14,54 (1002)	< 0,001	0,244	13,83 (175,2)	< 0,001	0,042	< 0,001
Politikai intézmények	Fidesz	127	0,47 (123)	0,704	0,201	0,43 (27,4)	0,734	0,011	0,590
Politikai intézmények	Tisza	673	2,39 (669)	0,068	0,126	2,20 (62,9)	0,097	0,011	0,101
Politikai intézmények	Mi Hazánk	68	1,45 (64)	0,237	0,052	3,16 (16,6)	0,052	0,064	0,271
Jogi intézmények	Teljes minta	1006	4,91 (1002)	0,002	0,687	4,49 (173,5)	0,005	0,014	0,001
Jogi intézmények	Fidesz	127	0,19 (123)	0,902	0,306	0,20 (28,1)	0,895	0,005	0,962
Jogi intézmények	Tisza	673	3,43 (669)	0,017	0,972	3,24 (63,8)	0,028	0,015	0,007
Jogi intézmények	Mi Hazánk	68	2,08 (64)	0,111	0,054	4,24 (14,0)	0,025	0,089	0,082

A teljes mintás tesztek csak referenciaként szerepelnek: a bizalom szintje erősen pártfüggő, a Tisza szavazói pedig gyakrabban választják a gyors és hatékony utat, így a teljes mintás különbség nagyrészt a pártösszetételt tükrözi.

Általános intézményi bizalom

A1. ábra. Intézményi bizalom (Q14–Q18 átlaga, 1–10) elszámoltatási preferencia szerint, pártokon belül. Becsült átlagok 95%-os konfidenciaintervallumokkal, súlyozatlan.

A Fidesz- és a Mi Hazánk-táborban az intézményi bizalom nem tér el a válaszcsoportok között; a Mi Hazánk-tábor határeset Welch-tesztje ($p = 0,056$) a bizonytalanok alacsonyabb bizalmát tükrözi. A Tisza-táborban a gyors és hatékony utat választók intézményi bizalma 0,54 ponttal alacsonyabb, mint a jogszerű és hatékony utat választóké (Games–Howell, $p = 0,009$). Ez az egyetlen eset, ahol a különbség a feltételezett irányba mutat, de a hatás kicsi ($\eta^2 = 0,017$), és a súlyozott becslésben nem szignifikáns (A4. táblázat). A különbség a jogi intézmények alindexén jelentkezik (Welch $p = 0,028$), a politikai intézményekén nem (Welch $p = 0,097$).

Kétutas varianciaelemzés

A3. táblázat. Kétutas ANOVA: bizalom ~ elszámoltatási preferencia × párt (N = 868, súlyozatlan, részleges négyzetösszegek).

Hatás	df	Intézményi bizalom F	p	Parciális η^2	Pártatlanság (Q19) F	p	Parciális η^2
Elszámoltatási preferencia	3	1,96	0,118	0,007	1,32	0,268	0,005
Párt	2	77,90	< 0,001	0,154	144,69	< 0,001	0,253
Preferencia × párt	6	1,22	0,296	0,008	2,43	0,024	0,017
Interakció, súlyozott, robusztus becslés	6	1,09	0,369	–	4,24	< 0,001	–
R ²		0,303			0,471		

A4. táblázat. Az elszámoltatási preferencia hatása párttáboronként a kétutas modellből (kontraszt, F(3, 856); együttes teszt F(9, 856)).

Párttábor	Intézményi bizalom, súlyozatlan p	Intézményi bizalom, súlyozott p	Pártatlanság, súlyozatlan p	Pártatlanság, súlyozott p
Fidesz	0,846	0,833	0,107	0,037
Tisza	0,011	0,155	0,054	0,331
Mi Hazánk	0,070	0,085	0,128	< 0,001
Együttes	0,025	0,176	0,022	< 0,001

A súlyozott becslésben az elszámoltatás pártatlanságába vetett bizalom a Fidesz- és a Mi Hazánk-táboron belül is szignifikánsan eltér a válaszcsoporthoz tartozók között. Mindkét esetben más csoport tér el, mint amit a türelmetlenségi magyarázat várna: a Fidesz-táborban a jogszerű és hatékony utat választók (súlyozott átlag 1,8), a Mi Hazánk-táborban a bizonytalanok (1,1) bíznak a legkevésbé, a gyors és hatékony utat választók súlyozott átlaga (3,0, illetve 3,3) egyik táborban sem a legalacsonyabb.